

завдань класифікації об'єктів спостереження. Відмінність у результатах можна пояснити малою кількістю показників, відібраних для аналізу та їх низькою диференціюючою здатністю.

Разом з тим в цілому гіпотези, висунуті щодо групування районів Хмельницької області, в цілому підтвердились. Це підкреслює позитивний аспект методів кластерного аналізу. Результати кластеризації мало відрізняються між собою, що надає можливість їх практичного застосування.

Для покращення результатів доцільно обрати більшу кількість чинників, та включити показники, які володіють гарною диференціюючою здатністю для досліджуваної сукупності об'єктів спостереження.

Література

1. Айвазян С.А. Прикладная статистика и основы эконометрики : учебник для вузов / С.А. Айвазян, В.С. Мхитарян. – М. : ЮНИТИ, 1998. – 1022 с.
2. Болч Б. Многомерные статистические методы для экономики / Б. Болч, К.Дж. Хуань ; пер. с англ. – М. : Статистика, 1979. – 317с.
3. Браверман Э.М. Структурные методы в обработке эмпирических данных / И.Б. Мучник, Э.М. Браверман. – М. : Наука, – 1983. – 214 с.
4. Григорук П.М. Багатомірне економіко-статистичне моделювання : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / П.М. Григорук. – Львів : Новий світ, 2006. – 148 с.
5. Дюран Б. Кластерный анализ / Б. Дюран, П. Оделл ; пер. с англ. Е.З. Демиденко ; под ред. А.Я. Боярского. – М. : Статистика, 1977. – 128 с.
6. Иванух Р.А. Аграрна економіка і ринок : монографія / Р.А. Иванух, С.Л. Дусановський, Є.М. Білан. – Тернопіль : Екон. думка, 2003. – 251 с.
7. Кобзарь А.И. Прикладная математическая статистика. Для инженеров и научных работников / А.И. Кобзарь. – М. : ФИЗМАТЛИТ, 2006. – 816 с.
8. Мандель И.Д. Кластерный анализ / И.Д. Мандель. – М. : Финансы и статистика, 1988. – 176 с.
9. Миркин Б.Г. Группировки в социально-экономических исследованиях / Б.Г. Миркин. – М. : Финансы и статистика. – 67 с.
10. Патрик Э. Основы теории распознавания образов / Э. А. Патрик ; пер с англ. ; под ред. Б.Р.Левина. – М. : Сов. Радио, 1980. – 408 с.
11. Энслейн К. Статистические методы для ЭВМ / К. Энслейн, Э. Рэлстон, Г. Уилф ; пер с англ. ; под ред. М. Б. Малютова. – М. : Наука, 1986. – 464 с.
12. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2008 рік / [За ред. В. В. Скальського]. – Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2009. – 442 с.
13. Хмельниччина в літописі незалежної України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dzz.gov.ua/CPOSI/style/page_2/print_ua.php?id=24&table=info

Надійшла 9.9.2010 р.

УДК: 330.322

В.В. ГУРОЧКІНА

Національний університет державної податкової служби України

СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОМОУТИНГУ, ВІДБОРУ І РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Дана стаття має на меті виявити особливості створення системи інвестиційного промоутингу, відбору і реалізації інвестиційних проектів. В статті пропонуються правила відбору і реалізації інвестиційних проектів, можливі основні заходи, що забезпечують підвищення ефективності контактів з іноземними інвесторами.

The purpose of writing of this article are exposures of features of creation of the system of investment promoting, selection and realization of investment projects. The rules of selection and realization of investment projects, possible basic measures which provide the increase of efficiency of contacts with foreign investors, are offered in the article.

Ключові слова: інвестиційний промоутинг, інвестиційний імідж, інвестиційний проект.

Постанова проблеми. Останніми роками інвестиційна привабливість України поступово поліпшується, але необхідно знаходити резерви для її якнайшвидшого покращення. Одними з головних із них є перехід на сучасні форми і методи роботи з інвесторами, підвищення ролі та відповідальності держави в розробці і реалізації інвестиційних проектів. Україна зможе стати привабливою сферою для іноземних інвесторів, якщо їй вдасться досягти соціально-економічної стабільності та заручитися довірою інвесторів до політики, що проводиться державою в економічній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема переходу на сучасні форми і методи роботи з інвесторами, створення системи інвестиційного промоутингу, є актуальною з огляду на перспективу

підвищення ефективності контактів з іноземними інвесторами, тому є предметом дослідження українських і зарубіжних вчених, таких як: Касич А.О., Павлюченко А.И., Сухарев О.С., Шманев С.В., Курьянов А.М.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження проблеми створення системи інвестиційного промоутингу, відбору і реалізації інвестиційних проектів. Для реалізації цієї мети автор ставить ряд завдань. По-перше, висвітлити основні заходи завдяки яким можна досягти підвищення ефективності контактів з іноземними інвесторами; по-друге, показати роль та місце організаційних методів промоутингу в системі основних заходів залучення іноземних інвестицій; по-третє, надати пропозиції щодо Порядку роботи Міністерства економіки України для розгляду та відбору інвестиційних проектів.

Результати дослідження. Оцінка іноземними інвесторами привабливості конкретного підприємства з точки зору перспектив здійснення капіталовкладень, в значній мірі залежить від ефективності системи контактів і взаємодії з інвесторами. Зарубіжні корпорації повинні мати можливість вільно контактувати із самим підприємством, із спеціалізованими агентствами, що займаються вирішенням проблем, пов'язаних з іноземним інвестуванням, отримувати конкретну допомогу в процесі реалізації проектів і необхідну інформацію про стан справ в економіці.

Підвищення ефективності контактів з іноземними інвесторами можна досягти трьома основними заходами, які мають діяти не альтернативно, а в комплексі [1, с. 289]:

- селекція потенційних іноземних інвесторів на основі пріоритетів залучення інвестицій;
- відбір інвестиційних проектів;
- використання організаційних методів промоутингу іноземних інвестицій.

Принциповим напрямом роботи уряду повинно бути використання організаційних методів промоутингу іноземних інвестицій як важливого важеля їх залучення. Саме тому більш детально зупинимось саме на цьому напрямі.

Інвестиційний промоутинг є діяльністю, що поліпшує інвестиційний імідж як країни в цілому, так і конкретних галузей виробництва та кожного окремого підприємства. Він включає створення інформаційних ресурсів, зокрема максимально повної бази даних про інвестиційні об'єкти, а також формування інфраструктури інвестиційної діяльності від організації мережі консультативних центрів до фірм, що надають різноманітні послуги іноземним підприємцям з організації зустрічей та переговорів, виїздів на місця, транспортування, мовної підтримки і т.д.

За роки після розпаду СРСР втрачена державна функція активної дії на громадську думку зарубіжних країн. Ця функція повинна бути відроджена та позбавлена будь-якого ідеологічного або політичного контексту і цілком поставлена на службу державної політики залучення іноземних інвестицій.

Особливо важливими, на думку автора, є наступні напрями роботи:

- позиціонування України в цілому та окремих підприємств як сприятливого об'єкту для інвестицій.

По суті справи, це цільовий маркетинг інвестиційних можливостей конкретних галузей і підприємств (наприклад машинобудівних) для конкретних країн світу;

- просування позитивної інформації про діловий та інвестиційний клімат країни, про дії держави в області поліпшення інвестиційного клімату.

Усунення відмінностей у форматі та змісті інформації (яку раніше подавали розрізнені організації і підприємства) дозволить зробити серйозний крок вперед на шляху формування ефективної системи співпраці з інвесторами. Мова йде, перш за все, про кардинальне підвищення якості інформації.

Не таємниця, що багато в чому саме за рахунок ефективного інвестиційного промоутингу добилися успіху в залученні інвестицій такі країни, як Бразилія, Мексика, Ірландія, Угорщина та ін. Досвід промислово розвинених країн показав, що кожен долар, витрачений на інвестиційний промоутинг, може принести декілька доларів виграшу.

Необхідно законодавчо закріпити правила відбору та реалізації інвестиційних проектів. На думку автора дані правила повинні включати наступні вимоги:

- вичерпний перелік документів, потрібних для розгляду інвестиційного проекту на предмет рішення про державну підтримку;
- визначення одного державного органу виконавчої влади, відповідального за отримання всіх документів від претендента на реалізацію інвестиційного проекту з державною підтримкою і подальша з ним взаємодія;
- зобов'язання в установленому порядку та в обмежений термін проведення державної експертизи інвестиційного проекту згідно пріоритетів інвестиційної політики України;
- вимога проведення оцінки використаних при реалізації інвестиційного проекту майна, майнових прав, виняткових прав на результати інтелектуальної діяльності, а також послуг та інформації, відповідно до законодавства України;
- вимога проведення аудиту фінансової звітності відповідно до законодавства України.

Крім того, слід було б встановити порядок ведення єдиного реєстру пріоритетних інвестиційних проектів, що забезпечує відкритість, порівнянність, достовірність даних за кожним актом державної підтримки та можливість здійснювати контроль.

Для розгляду і відбору інвестиційних проектів відповідно до встановлених критеріїв пріоритетності та загальноекономічної значущості, а також вибору форми реалізації інвестиційних проектів автором

пропонується наступний Порядок роботи Міністерства економіки України.

1. Матеріали інвестиційних проектів, направлені обласними державними адміністраціями (чи Кабінетом Міністрів АРК) та окремими претендентами на адресу Міністерства економіки України, у міру надходження, спрямовуються керівництвом Міністерства до Департаменту інвестиційної та інноваційної політики для здійснення попереднього відбору інвестиційних проектів.

Департамент інвестиційної та інноваційної політики в 3-денний термін здійснює перевірку представленого інвестором пакету документів на відповідність переліку документів, необхідних для розгляду інвестиційного проекту. Після реєстрації, Департамент інвестиційної та інноваційної політики проводить ознайомлення з техніко-економічним обґрунтуванням інвестиційних проектів.

2. Департамент інвестиційної та інноваційної політики направляє один комплект документів на розгляд до Департаменту торговельно-економічних відносин з країнами СНД та Російською Федерацією або до Департаменту двостороннього торговельно-економічного співробітництва (який займається іншими країнами світу). Протягом 30 днів після реєстрації документів ці департаменти розглядають інвестиційний проект і представляють до Департаменту інвестиційної та інноваційної політики свій висновок.

Висновок має містити результати аналізу фінансового стану претендента, відображати виробничу (галузеву, технологічну) ефективність інвестиційного проекту, містити інформацію про відношення до проекту відповідних профільних міністерств, а також державних експертних та інших зацікавлених організацій, надавати інформацію про відношення до проекту та можливу участь в його реалізації відповідної територіальної громади.

При підготовці висновків, можуть залучатися профільні міністерства, а також державні експертні та інші зацікавлені організації.

Департамент інвестиційної та інноваційної політики оцінює фінансову ефективність проектів і на підставі отриманого висновку проводить попередній відбір проектів за критеріями пріоритетності та загальноекономічної значущості.

Департамент інвестиційної та інноваційної політики з урахуванням думок інших департаментів, а також пропозицій профільних міністерств, державних експертних організацій, готує загальний висновок про економічну ефективність проекту та вносить проект на розгляд в робочу групу.

Подальший розгляд і відбір інвестиційних проектів за пріоритетністю і загальноекономічною значущістю здійснює робоча група.

3. Робоча група розглядає надані Департаментом інвестиційної та інноваційної політики висновки в строк не пізніше 30 днів після реєстрації інвестиційного проекту. В результаті голосування робочої групи здійснюється вибір однієї або декількох форм державної підтримки.

4. За наслідками розгляду інвестиційних проектів, робоча група відносить кожен з розглянутих проектів до однієї з категорій, з урахуванням критеріїв пріоритетності та загальноекономічної значущості:

- пріоритетний інвестиційний проект;
- проекти, пов'язані із залученням і використанням кредитів, що надаються банками, фірмами під гарантії Кабінету Міністрів України, і кредитів, що надаються урядами іноземних держав;
- проекти, що претендують на участь в українських експозиціях на міжнародних виставках за кордоном;
- проекти, успішна реалізація яких можлива без участі держави.

При розгляді та відборі інвестиційних проектів на предмет надання державної підтримки важливу роль мають критерії пріоритетності та загальноекономічної значущості (табл. 1 [3, с. 194-195]).

Проекти, віднесені робочою групою до категорії пріоритетних інвестиційних проектів, розглядаються на предмет надання їм державної підтримки, в одній з нижченаведених форм:

- надання державних гарантій;
- надання бюджетних позик;
- дотування процентних ставок за комерційними кредитами;
- надання інвестиційного податкового кредиту;
- укладення інвестиційної угоди з Кабінетом Міністрів України;
- реалізація проекту через укладення договору концесії, угоди про розподіл продукції та інші форми залучення державної власності в інвестиційний процес;
- включення у державну цільову програму;
- просування інвестиційного проекту через державну інвестиційно-супроводжувальну систему, що включає торгово-економічні представництва України за кордоном, торговельно-економічні відділи посольств і консульств, участь представників державних органів виконавчої влади в міжурядових комісіях, українські державні фінансові корпорації і банки, центри
- міжнародної співпраці та сприяння інвестиціям, представництва України в міжнародних фінансових організаціях, представництва органів державної виконавчої влади в регіонах України і т.д.;
- інші форми, за пропозицією членів робочої групи, в рамках чинного законодавства України.

Критерії пріоритетності та загальноекономічної значущості при відборі інвестиційних проектів

Критерій	Опис критерію
Галузева приналежність	а) підприємства із значною державною участю (не менше 25 % від статутного капіталу); б) галузі, що мають підвищену соціальну та загальноекономічну значущість і потребуючі реструктуризації; енергоємні та капіталомісткі галузі, наукові бюджетні організації, що об'єктивно вимагають довгострокових великих інвестицій і надання різного роду комфортних умов: суднобудування, авіабудування, електроенергетика (включаючи атомну), інфраструктура паливно-енергетичного комплексу, транспортна інфраструктура, виробництво медичного устаткування, виробництво сільськогосподарського устаткування; в) галузі з малою енергоємністю, високим коефіцієнтом внутрішнього споживання, високою додатковою вартістю: індустрія гостинності, інформатизація, телекомунікаційна інфраструктура, високі технології.
Економічна ефективність:	а) бюджетна та фінансова ефективність: дохід держави від реалізації проекту (сукупне надходження податків і зборів до консолідованого бюджету, виконання умов надання підтримки: повернення коштів, виконання інших зобов'язань), а також чистий прибуток підприємства, що реалізовує проект; б) соціальна ефективність: кількість нових робочих місць, сукупна заробітна плата, надходження в пенсійний фонд, вирішення соціальних проблем регіону, в якому буде реалізований проект, позитивні структурні зміни у вибраних галузях та ін.; в) форма кінцевої реалізації: орієнтованість на проекти галузей, визначених пріоритетними напрямками; орієнтованість на виробництво імпортозамінної продукції і продукції для експорту.
Форма реалізації проекту	а) пряме фінансування проекту через угоди про розподіл продукції, концесійні договори, лізингові інструменти; б) участь прямого іноземного інвестора/кредитора у фінансуванні всього або частини проекту; в) участь обласних органів влади у фінансуванні всього або частини проекту.

Проекти, розглянуті робочою групою і віднесені до категорії проектів, успішна реалізація яких можлива без участі держави, вносяться до інформаційної бази Департаменту інвестиційної та інноваційної політики Міністерства економіки України.

Інвестиційні проекти, віднесені до пріоритетних, в обов'язковому порядку розміщуються серед інститутів, що входять в державну інвестиційно-супроводжуючу мережу.

5. Після ухвалення рішення робочою групою, Департамент інвестиційної та інноваційної політики протягом 5 днів направляє інвесторові (претендентові) офіційне повідомлення про ухвалене рішення і можливості реалізації представленого проекту.

Крім того, необхідно щоб регіональна влада надавала гарантії на конкурсній основі під позичкові кошти банків та інших фінансових інститутів для стимулювання інвестиційної активності і залучення коштів вітчизняних та іноземних інвесторів, підвищення технічного рівня і конкурентоспроможності продукції, зростання загальноекономічної та комерційної ефективності інвестицій за всіма формами власності. При цьому конкурсний відбір повинен проводитися серед інвестиційних проектів, сприяючих розвитку пріоритетних напрямів розвитку економічного потенціалу регіону.

Представлені на конкурс інвестиційні проекти можуть розділятися на дві групи:

- 1 група – інвестиційні проекти, реалізація яких відбувається в рамках фінансового оздоровлення підприємства;
- 2 група – інвестиційні проекти стабільно працюючих підприємств, реалізація яких відбувається в цілях ефективного вкладення коштів для розвитку виробництва.

Залежно від належності інвестиційного проекту до тієї або іншої групи можуть застосовуватися різні показники та критерії оцінки представлених на конкурс інвестиційних проектів.

Таблиця 2 містить можливі критерії оцінювання та оцінювальні показники для 1 групи інвестиційних проектів [2, с. 141-142].

У табл. 3 приведені оцінювальні показники та критерії оцінювання інвестиційних проектів 2 групи [2, с. 142-143].

Таким чином, незважаючи на те, що останніми роками інвестиційна привабливість України поліпшується, необхідно знаходити резерви для її якнайшвидшого покращення. Одними з головних із них є перехід на сучасні форми і методи роботи з інвесторами, підвищення ролі та відповідальності держави в розробці і реалізації інвестиційних проектів. Україна зможе стати привабливою сферою для іноземних інвесторів, якщо їй вдасться досягти соціально-економічної стабільності та заручитися довірою інвесторів до політики, що проводиться державою в економічній сфері.

В Україні є реальні можливості в порівняно короткі історичні терміни подолати дистанцію, яка

відокремлює її від економічно розвинених країн. Найближчою метою повинно стати перетворення України на активного учасника міжнародного поділу праці, що використовує переваги міжнародного економічного співробітництва для вирішення власних проблем.

Таблиця 2

Критерії оцінювання та оцінювальні показники для 1 групи інвестиційних проєктів

Критерії оцінювання	Оцінювальні показники	Нормативне значення
1. Фінансовий стан підприємства	коефіцієнт поточної ліквідності	≥ 2
	коефіцієнт забезпеченості власними коштами	$\geq 0,1$
	коефіцієнт відтворення платіжної здатності	> 1
2. Ефективність заходів оздоровлення фінансового стану	зниження витрат виробництва	порівняно з попереднім роком
	концепція стратегії керівництва	
3. Ефективність прогнозного балансу за планом фінансового оздоровлення	коефіцієнт поточної ліквідності	≥ 2
	коефіцієнт забезпеченості власними коштами	$\geq 0,1$
4. Ефективність інвестицій	чиста поточна вартість проєкту	≥ 0
	внутрішня норма рентабельності	не менше % ставки НБУ за довгостроковими кредитами
	показник грошового потоку для кожного інтервалу часу проєкту	> 0
	точка беззбитковості	обсяг продажу для беззбиткової роботи підприємства
	податкоємність проєкту	не нижче минулорічних
	термін окупності	мінімальний
5. Заставне майно	його наявність, юридична чистота та ліквідність	
6. Результати технічної експертизи	вибір місця реалізації	
	оцінка технологічної спроможності та новизни проєкту	позитивна
	якість продукту (товарів і послуг)	
	відповідність українським та світовим стандартам	
	коректність калькуляції кошторисних витрат	
	оптимальність вартості проєкту, оцінка ринку і стратегії маркетингу	

Таблиця 3

Критерії оцінювання та оцінювальні показники для 2 групи інвестиційних проєктів

Критерії оцінювання	Оцінювальні показники	Нормативне значення
1. Фінансовий стан підприємства	коефіцієнт поточної ліквідності	≥ 2
	коефіцієнт забезпеченості власними коштами	$\geq 0,1$
2. Ефективність інвестицій	чиста поточна вартість проєкту	≥ 0
	внутрішня норма рентабельності	не менше % ставки НБУ за довгостроковими кредитами
	показник грошового потоку для кожного інтервалу часу проєкту	> 0
	податкоємність проєкту	не нижче, минулорічних
	термін окупності	мінімальний
3. Заставне майно	його наявність, юридична чистота та ліквідність	
4. Результати технічної експертизи	вибір місця реалізації	
	оцінка технологічної спроможності та новизни проєкту	позитивна
	якість продукту (товарів і послуг)	
	відповідність українським та світовим стандартам	
	коректність калькуляції кошторисних витрат	
	оптимальність вартості проєкту, оцінка ринку та стратегії маркетингу	
5. Результати аналізу ризиків проєкту	ризики капітальних витрат	мінімальні
	ризики незавершення проєкту у визначений термін	

Крок за кроком Україні належить переносити акцент з експорту сировини та матеріалів на експорт продукції самого різного призначення і таким чином – на розширення трудомістких, капіталомістких і наукомістких виробів, на спільне інтернаціональне виробництво конкурентної продукції, укріплення своїх позицій і впливу у світовій економіці. Використання іноземних інвестицій є одним з дієвих компонентів цієї співпраці, джерелом реформування вітчизняного виробництва та експорту.

Для вирішення цього завдання необхідне істотне збільшення обсягів іноземних інвестицій, що направляються в реальний сектор на корінну модернізацію основних засобів підприємств, а також проведення узгодженого комплексу заходів у законодавчій та адміністративній сфері, направлених на максимально повне розкриття і використання інвестиційного потенціалу економіки, підвищення її привабливості для іноземних інвесторів.

Висновки. Новим моментом у сфері залучення іноземних інвестицій повинен стати перехід на сучасні форми та методи роботи з інвесторами. Це відбивається, перш за все, у визначенні пріоритетних напрямів використання іноземного капіталу, пов'язаних з цілями і завданнями структурної перебудови економіки. При цьому важливими моментами є відбір інвестиційних проектів відповідно до критеріїв пріоритетності та загальноекономічної значущості для формування ефективної структури іноземних інвестицій, а також створення умов нарощування інвестиційного потенціалу українських підприємств шляхом зниження податкового тягара, вдосконалення амортизаційної політики, адекватної інвестиційної реконструкції виробництва.

Крім цього, доцільно також зосередити увагу на підвищенні ролі іноземних інвестицій в поліпшенні міжнародної виробничої спеціалізації України. Пріоритетами в цих умовах будуть сприяння корінній модернізації виробництва і його структурній перебудові, підвищенню конкурентоспроможності машинобудівної промисловості, прискореному інвестиційному розвитку секторів “нової економіки”, перш за все становленню інноваційних та інформаційних галузей, формуванню нового технологічного образу національного господарства.

Література

1. Касич А.О. Розвиток інвестиційно-інноваційних процесів в Україні: джерела, оцінка, перспективи : монографія / А.О. Касич. – Кременчук : Кременчуцька міська друкарня. – 2008. – 406 с.
2. Павлюченко А.И. Иностранные инвестиции: роль в модернизации экономики / А.И. Павлюченко. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 196 с.
3. Сухарев О.С. Экономическая оценка инвестиций / О.С. Сухарев, С.В. Шма-нев, А.М. Курьянов. – М.: Альфа-Пресс. – 2008. – 244 с.

Надійшла 2.9.2010 р.

УДК 332.3

А.М. ДВОРЕЦЬКИЙ

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В АГРОФОРМУВАННЯХ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Досліджено сучасний стан сільського господарства Чернігівської області. Розкрито основні проблемні моменти розвитку галузі в умовах економічної кризи та намічено шляхи покращення її стану.

The current conditions of agriculture of Chernigiv region are explored. The basic problem moments of development of agriculture are exposed in the conditions of economic crisis and the ways of improvement of its state are proposed.

Ключові слова: сільське господарство, земля, галузь, валова продукція, урожайність, продуктивність.

Постановка проблеми. Надзвичайно важливу роль в економіці кожної країни завжди відігравало сільське господарство, яке, в першу чергу, забезпечує продовольчу безпеку держави і є сировинною базою для більшості галузей економіки. Розвиток аграрної сфери практично неможливий без забезпечення ефективного використання земельних ресурсів сільськогосподарського призначення. Екстенсивний розвиток сільськогосподарського виробництва за радянських часів привів до розорювання малопродуктивних земель, що в свою чергу, посилювало водну й вітрову ерозію, які стали загрозливим чинником зниження продуктивності земельних угідь. На сьогоднішній день можна констатувати, що галузь сільського господарства перебуває в стадії стагнації, яка ще більше посилюється під впливом згальної економічної кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремим аспектам проблеми розвитку сільського господарства присвячені наукові праці таких вчених як: В. Андрійчук, Д. Гнаткович, В. Горлачук, А. Даниленко, С. Дем'яненко, С. Дубровський, Д. Добряк, П. Казьмір, В. Мамутов, В. Месель-Веселяк, І. Михасюк, Л. Новаковський, О. Покотилова, П. Саблук, А. Сохнич, А. Стельмащук, А. Третяк, М. Федоров та